

מכתב בענין בטחון

ועושה אבל לבו שקט ויודע שאין עניות מן האומנות ואין עשירות כו' אלא הכל לפי זכותו (קדושין פב, א) והוא מקיים מש"כ רש"י בפ' שופטים עה"פ תמים תהי' וגו' ואילו קטן האמנה לבו מלא דאגה ומחשבות תמיד וע' ס' אמונה ובטחון לחזו"א ז"ל.

וזה הכלל, כל מה שהוא מנהג ד"א לעשותו אף הבוטח עושהו. הגע עצמך: פועל שצריך לצורך פרנסתו להסתכן לעלות בכבש וליתלות באילן, הרי לכאו' יש לשאול מה דעת התורה בענין עבודתו. יסתכן? הרי אינו בוטח שהקב"ה יכול לפרנסו באופן אחר, לא יסתכן? הרי אינו בוטח שהקב"ה ישמרהו מסכנה, ומה אמרה תורה: ואליו הוא נושא את נפשו (דברים כ"ד ט"ו) ופירש"י על השכר הזה הוא נושא את נפשו למות עלה בכבש ונתלה באילן. – ועיין ס' קובץ שיעורים (כתובות דל"ט אות קט"ו) שאין האדם חייב לימנע ממנהג ד"א וממילא הוי כאילו אין בידו לשמור עצמו ואז נשמר מן השמים.

ודע שמה שמוסרים כמדומה בשם החפ"ח ז"ל שלבטח עצמו ונכסיו בחברת אחריות אי"ז ממדת הבטחון. פשוט שלא אמר כן אלא לפי מנהג זמנו דרובא דאינשי לא נהגו בכך אבל בזמן שהוא מנהג העולם

המאמר כל מי שיש לו פת בסלו כו' אינו בגמ' אלא במכילתא פ' בשלח. ואין הכוונה ח"ו לומר שלא יהא האדם משתכר אלא כדי הכנסת יום יום, ע' מנחות (קג, ב) והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופירש"י שאין לו קרקע לזרוע והיינו חיינו תלואים שאינו יודע אם יהא לו מעות לשנה הבאה, ובב"מ (מב, א) לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו פירש"י להיות מזומן לו לצורך ריוח הבא פתאום, ועוד שם, לעולם ישלש אדם מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידיו (וע"ע כע"ז בענין בריאות הגוף בכתובות פ"ב מאחר דחיליה דמר כולי האי למה ליה למר למיסמכיה א"ל א"כ מה אניח לעת זקנה). ומקרא צווח לך אל הנמלה עצל ראה דרכיה וחכם כו' תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה וגו' וכל ספר משלי מלא מזה להיות האדם חרוץ במלאכתו. ובגמ' ברכות (לב, ב) ד' דברים צריכים חיזוק כו' ד"א, ופירש"י אם אומן הוא לאומנתו ואם סוחר הוא לסחורתו. וכ"ז בכלל וברכתך בכל אשר תעשה.

אלא כל מה שנאמר בשבח הבטחון ובגנות קטנות האמנה הכל הולך אחר כונת הלב שהבוטח עושה את מעשיו כמצווה

ה"ז כחורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה, והנמנע מכך אינו אלא מן המתמיהין.

מיהו כ"ז שביארנו הוא בסתם בנ"א שאין תורתם אומנתם ונוהגים כפי שנפסקה הלכה ברכות ל"ה. אבל ליחידים אשר ה' קורא שהרחיב הרמב"ם בענינם סוף הלכות שמיטה ויובל וע' עירובין נ"ב אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו ומשחיר פניו עליה ומשים עצמו אכזרי עם בניו ובני ביתו. ואמרו בעירובין נ"ה לא תמצא לא בתגרנין כו' ועליהם נתכון רש"י פ' בשלח (ט"ז ל"ב) בתוכחת ירמיה בצנצנת המן ע"ש ועז"א במכילתא פ' בשלח לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן.

וכבר התירו חכמי הדורות לת"ח שתורתם אומנותם ליהנות אף מן הצדקה משום עת לעשות וגו' ע' כ"מ וב"י ה' ת"ת.

מיהו דע כי הכל לש"ש. ולפעמים יש לו לאדם להגדיל מעשיו דווקא ולבקש עושר וכההיא דר"פ שכ' הב"י בחו"מ (סי' קס"ג סי"א ד"ה והרמב"ן) דהיה נושא ונותן להתעשר ולא היה תורתו אומנתו, ובחזו"א חחו"מ ב"ב ס"ס ה' תמה מאד ע"ז וכי ר"פ יבטל מתורה בשביל להתעשר, ולק"מ די"ל דר"פ ידע שיוכל בעושרו לפעול גדולות, והכל לש"ש וזהו ג"כ מ"ש בנדה ע' ב' מה יעשה אדם ויעשיר ירבה בסחורה כו' והגר"א מחקו שם ולמש"נ אין צורך.

